

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПОСЛУГ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ

Шведюк Ю.В., аспірант

Національний лісотехнічний університет України (м. Львів, Україна)

Лісові екосистеми відіграють важливу роль у відновленні природного капіталу, стабілізації клімату, регулюванні водного балансу, захисті ґрунтів, збереженні біологічного і ландшафтного різноманіття тощо. Сьогодні багато цінних послуг лісових екосистем викликають підвищену увагу економістів-екологів. Це зумовлено тим, що послуги лісових екосистем можуть знижуватись, а то й взагалі бути втраченими, що призведе до додаткових витрат для суспільства. Однією з основних причин є відсутність ринків для більшості послуг лісових екосистем, що призводить до надлишкового споживання цих послуг і деградації лісових екосистем [1].

У звіті ООН «Millennium Ecosystem Assessment» послуги екосистем поділяють на чотири категорії: підтримуючі (циркуляція поживних речовин, формування ґрунтів, первинна продукція), забезпечуючі (продукти харчування, прісна вода, деревина і матеріали, паливо), регулюючі (регулювання клімату, регулювання паводків, регулювання ерозії ґрунтів, очищення води), культурні (естетичні, духовні, освітні, рекреаційні) [4].

Суспільство більше знайоме з послугами екосистем, які здатні безпосередньо впливати на їх добробут (забезпечуючі, регулюючі, культурні) і часто не враховує підтримуючі послуги.

Перехід ведення лісового господарства на шлях сталого розвитку вимагає удосконалення методологічних підходів до визначення вартості послуг лісових екосистем.

Розглядаючи проблеми вартості послуг лісових екосистем, широко застосовують концепцію загальної економічної вартості (ЗЕВ). Основними складовими ЗЕВ є вартість використання (вартості прямого, непрямого і можливого використання) і вартість невикористання (вартість споживання іншими, вартість спадщини, вартість існування) [2].

Вартість прямого використання (Direct Use Value) охоплює такі основні компоненти: деревина, недеревні продукти лісу (гриби, ягоди, лікарська сировина), полювання, рекреація.

Використання корисних властивостей лісів (покращення якості довкілля, поглинання CO₂, послаблення ерозії ґрунтів, посилення водорегулюючих процесів) є вигодами непрямого використання (Indirect Use Value).

Weisbrod (1964) визначає вартість можливого використання (Option Value) як максимальну суму коштів, яку особи, що не користуються вигодами парку готові заплатити за збереження можливості відвідати парк у майбутньому [3].

Вартість споживання іншими (Vicarious Value) передбачає збереження лісів, надаючи змогу місцевим жителям продовжувати їх звичний спосіб життя.

Вартість спадщини (Bequest Value) відображає бажання передати цілісну лісову екосистему дітям і внукам, зберегти природні та культурні елементи ландшафтів.

Вивчаючи вартість існування (Existence Value), Krutilla (1967) доводить, що ресурс довілля може мати вартість навіть для тих осіб, які отримують задоволення лише від усвідомлення того, що такий ресурс існує [3]. Вартість існування може бути визначена на основі методів суб'єктивної оцінки щодо готовності платити суспільства за збереження ресурсів (наприклад, біологічного і ландшафтного різноманіття).

На практиці відмінність між вартістю спадщини та вартістю існування полягає у визначенні ситуації, чи споживач використовує товар або послугу особисто, чи розглядає їх як потенційне джерело корисності для майбутніх поколінь [5].

Визначення ЗЕВ послуг лісових екосистем надає лише наближені оцінки вигід довілля, однак вони повинні бути враховані у процесі прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо здійснення лісогосподарської діяльності.

На сьогодні існує ґрунтовна теоретична база для врахування загальної економічної вартості послуг лісових екосистем у веденні лісового господарства, проте її практичне застосування все ще залишається на початковому рівні.

1. Копач Н.І. Підходи і методи визначення вартості і цінності послуг лісових екосистем у контексті сталого ведення лісового господарства / Н.І. Копач, Л.Д. Загвойська // Науковий вісник: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України. – 2006. – Вип. 16.7. – С.231-237.

2. Загвойська Л.Д. Економічний аналіз інвестиційних проектів / Л.Д.Загвойська, Т.С. Маселко, М.М. Якуба. – Львів: Афіша, 2006. – 314 с.

3. Gios, G., Notaro, S. Total economic value: an application to forestry in: Proc. of IUFRO conf. – Rome, 1997, – 559 p.

4. Millennium Ecosystem Assessment (MEA). Ecosystems and Human Well-Being: Synthesis. Washington: Island Press, 2005. – 155 p.

5. G. Richnau et al. Multifaceted total economic value profiles of forest owner categories in South Sweden: the river Helge å catchment as a case study / G. Richnau, P. Angelstam, S. Valasiuk, L. Zahvoyska, R. Axelsson, M. Elbakidze, J.Farley, I. Jönsson, I. Soloviy // Ambio. – 2013. – Vol. 42. – Issue 2. – P. 188-200.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 253-255.